

Ārējā tirdzniecība un konkurētspēja

Matīss Mirošņikovs

Monetārās politikas pārvaldes makroekonomikas analīzes daļas ekonomists

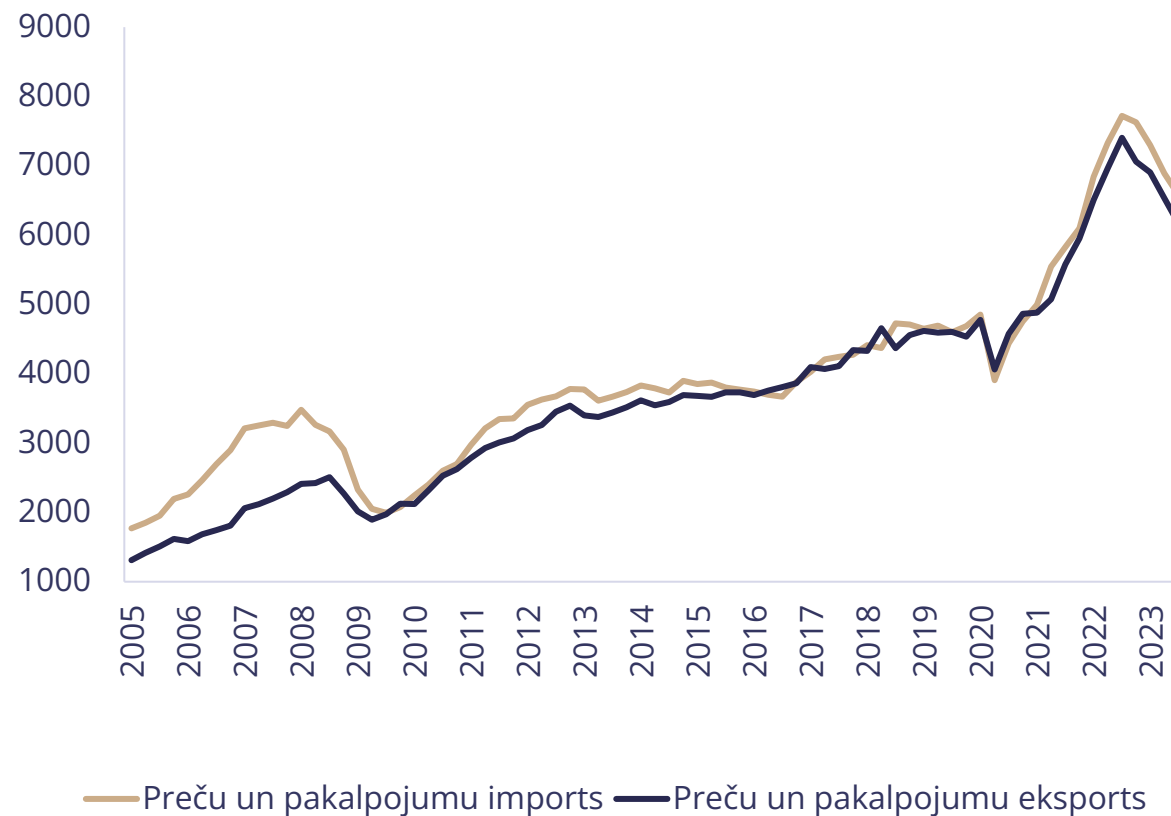
2024. gada 24. janvārī

Latvijas ārējās tirdzniecības apgrozījums gadu gaitā audzis vairākkārtīgi, īpaši strauji sākot ar 2020. gadu

Kādi ir ieguvumi no tirdzniecības ar citām valstīm?

- Iespēja specializēties kādā jomā
- Daudzveidība, kvalitāte un zemākas cenas patērētājiem
- Ražotāji savukārt iegūst piekļuvi ražošanas resursiem, zemākas ražošanas izmaksas (pie lielākiem ražošanas apjomiem) un konkurenci, kura ir inovācijas dzinulis

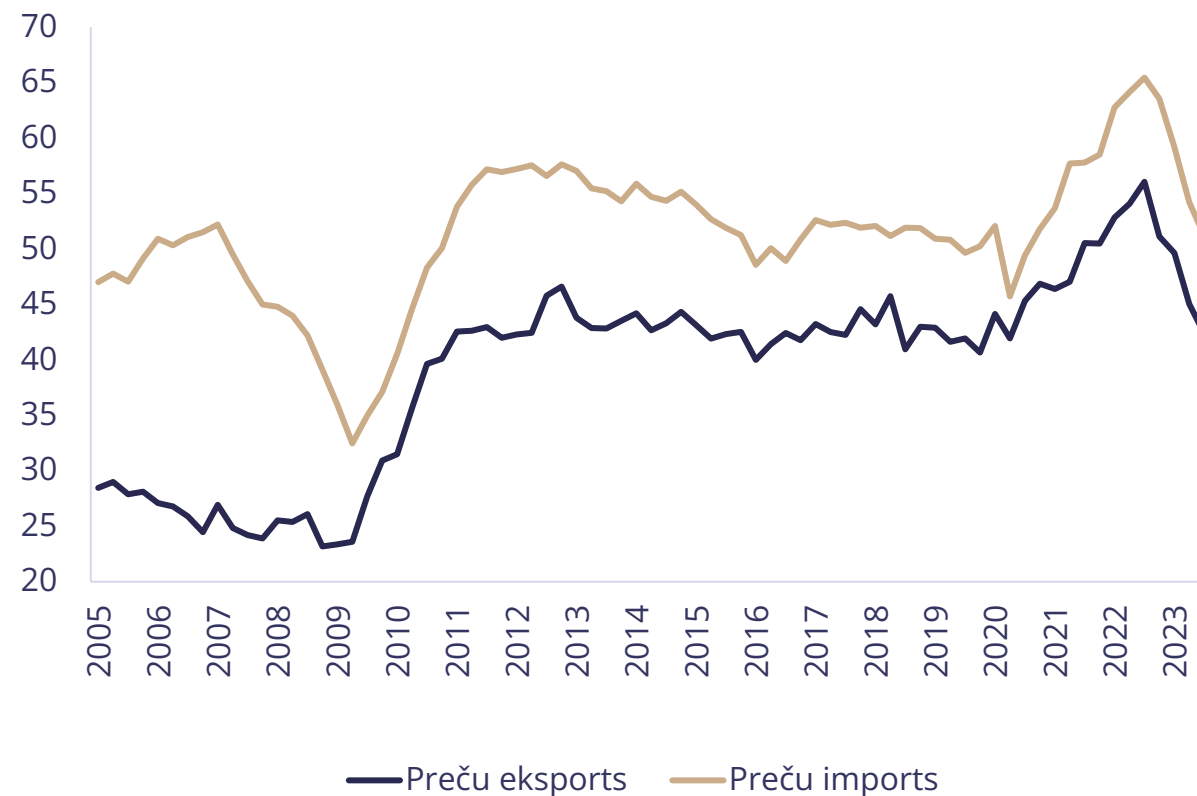
Preču un pakalpojumu eksports un imports
(milj. eiro, sezonāli izlīdzināti dati)

Preču eksports izteiksmē pret IKP šobrīd tuvāk 2020. gada sākuma rādītājiem

- Latvija tirgojas salīdzinoši daudz – esam maza un atvērta ekonomika
- Piemēram, Eiro zonā 2022. gadā preču eksports bija gandrīz 40% no iekšzemes kopprodukta
- Visvairāk izteiksmē pret IKP eksportē Slovākija (89%), viens no mazākajiem apjomiem – Francijai (24%)

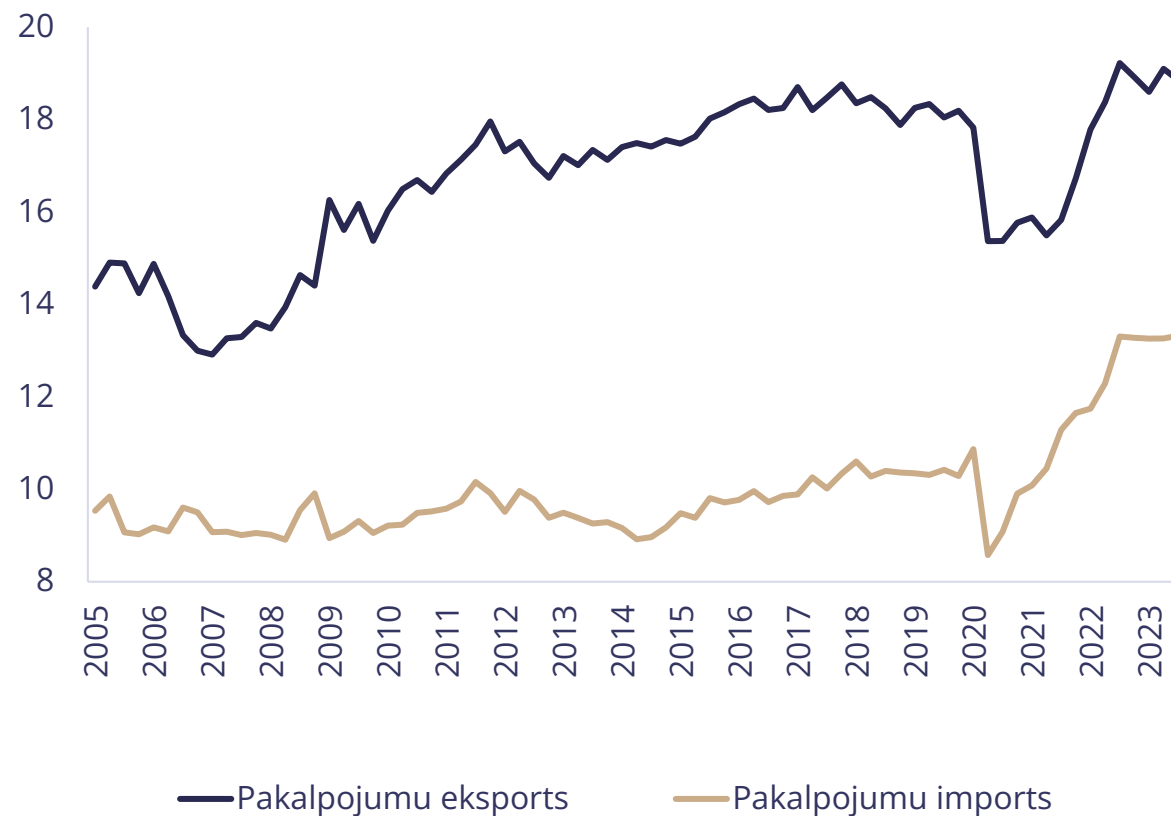
Preču eksports un imports (% no IKP, s.i.)

Pakalpojumu tirdzniecība atguvusies no pandēmijas bedres

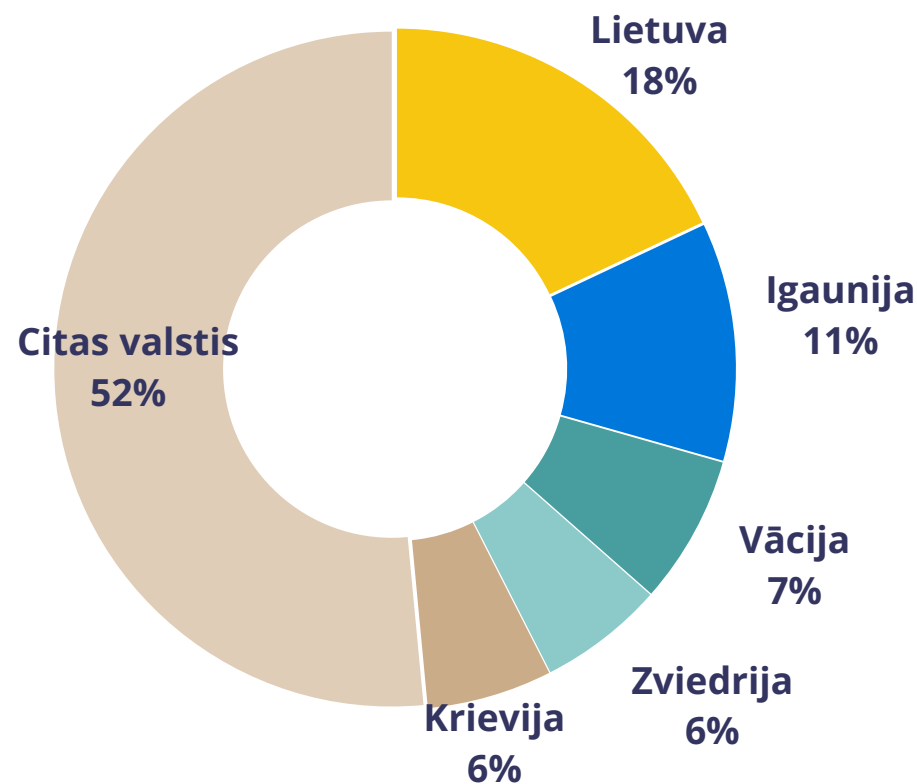
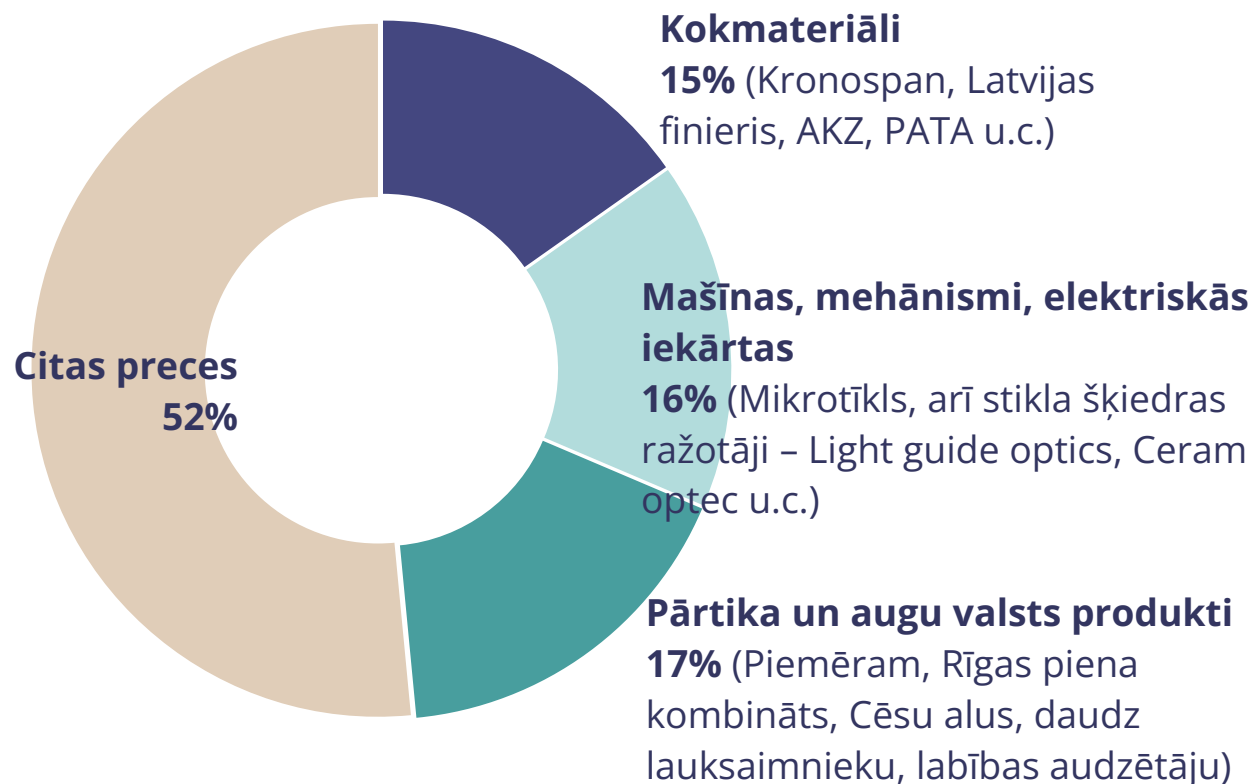
- Salīdzinoši daudz sniedzam arī pakalpojumus, agrāk vairāk saistīti ar finanšu nozari, tagad – no transporta līdz reklāmas pakalpojumiem
- Esam naskāki par Eiro zonu kopumā, kurai pakalpojumu eksports ir 16% no IKP
- Tādām valstīm kā Luksemburga un Malta pakalpojumu eksports pārsniedz 100% no IKP, kamēr Itālijai tie ir vien 6%

Pakalpojumu eksports un imports (% no IKP, s.i.)

Galvenie eksporta galamērķi – tuvākie kaimiņi, nozīmīgākās preces – augstas pievienotās vērtības ražojumi un pašu zemē izaudzētais

Preču eksports dalījumā pa precēm un partnervalstīm 2023. gada 11 mēnešos (% no kopējās vērtības)

Kas veicina spēju eksportēt?

Absolūtā priekšrocība

Ražotāja spēja ražot preci ar mazākām izmaksām

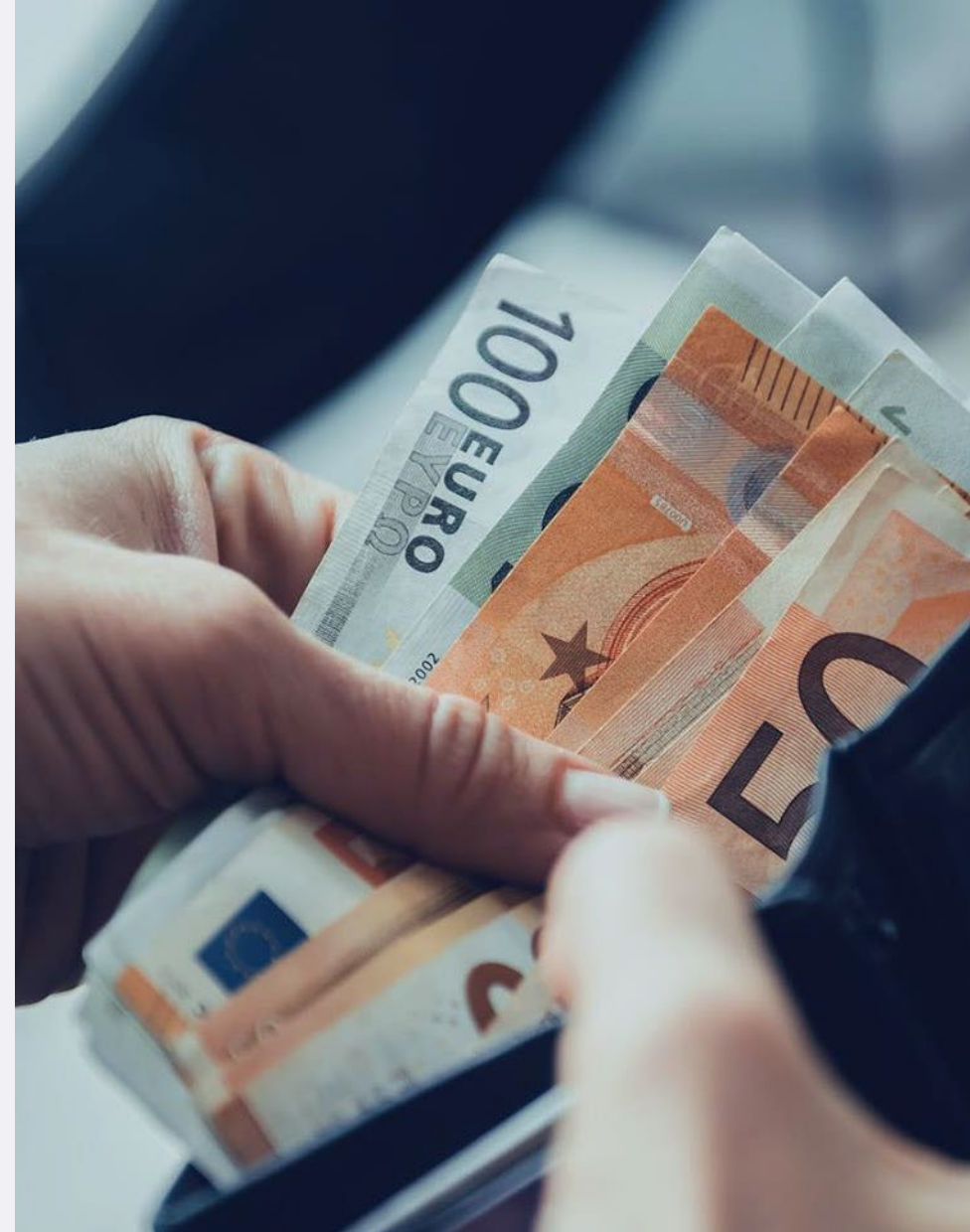
Salīdzinošā priekšrocība

Ražotāja spēja ražot preci ar mazākām alternatīvajām izmaksām

Konkurētspēja

Priekšrocību vai trūkumu mērs

Kas ir konkurētspējas pamatā?

Institūcijas

Institūciju efektivitāte un likumdošana ir būtiski priekšnoteikumi konkurētspējīgai tautsaimniecībai

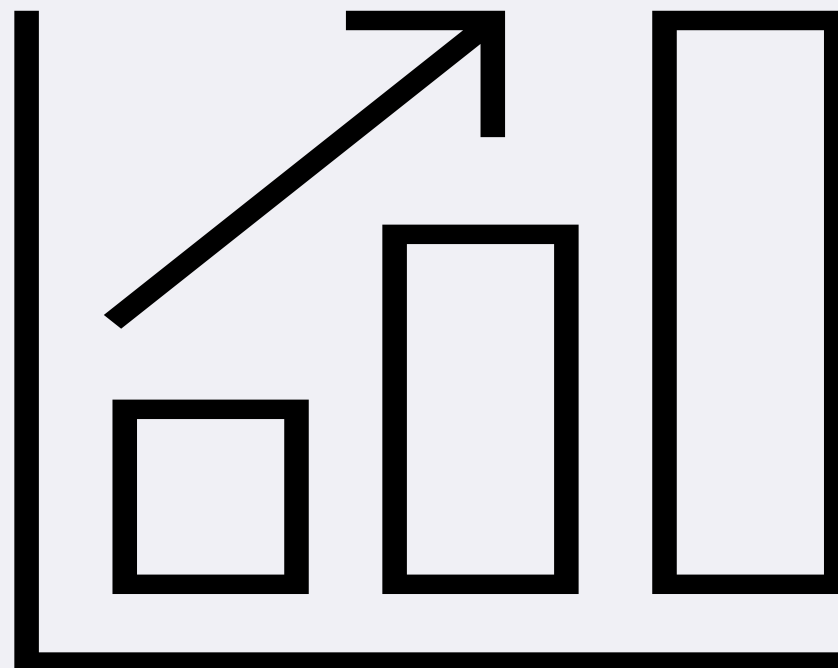
Kvalitatīvs cilvēku resurss

Cilvēku veselība un izglītība ir svarīgi faktori spēcīgam un prasmīgam darbaspēkam

Tehnoloģiskā attīstība, infrastruktūra un citi faktori

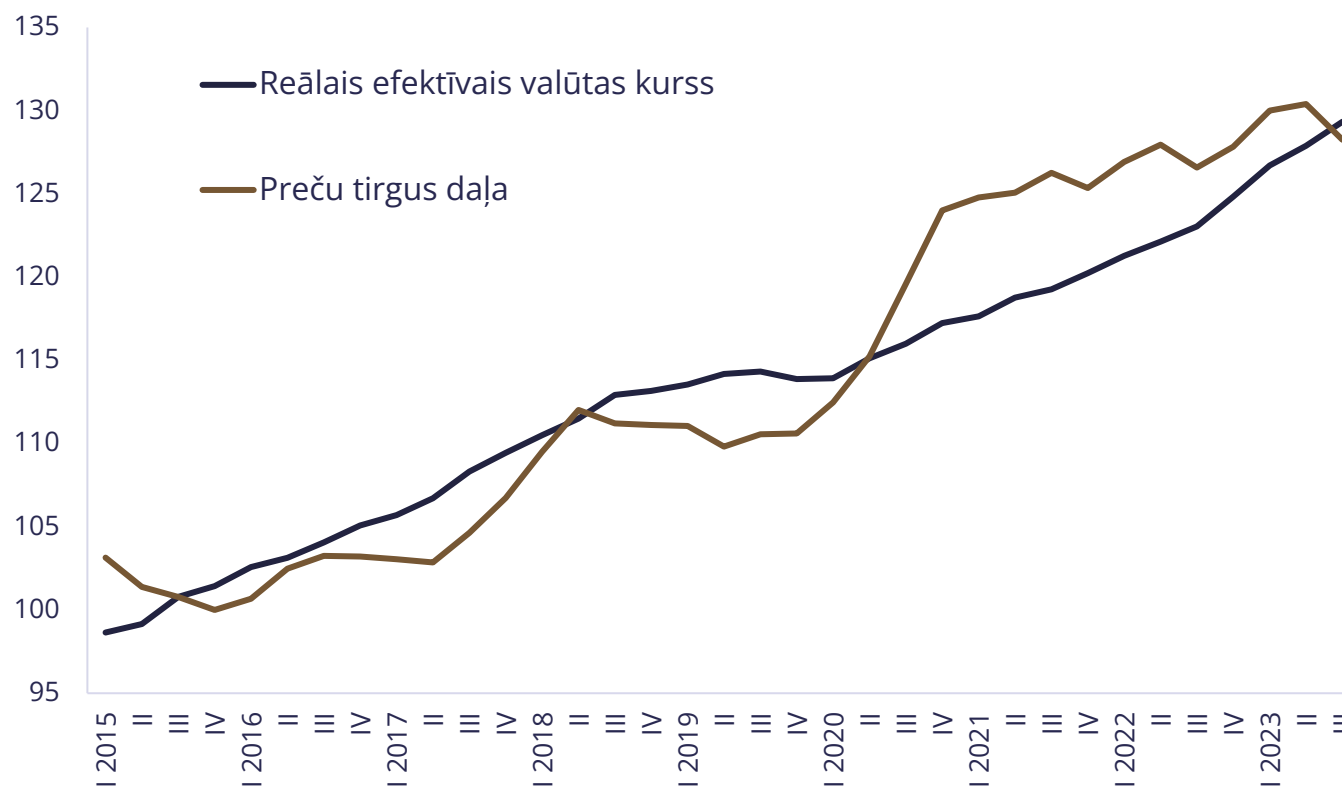
Būtiska ir jauninājumu ieviešana tautsaimniecībā, tāpat svarīga ir ekonomiskā stabilitāte

Realitātē konkurētspēju vislabāk ļauj novērtēt tirgus daļa – tā krietni augusi par spīti izmaksu pieaugumiem

Reālais efektīvais valūtas kurss un Latvijas preču eksporta tirgus daļa pasaules importā (2015 = 100)

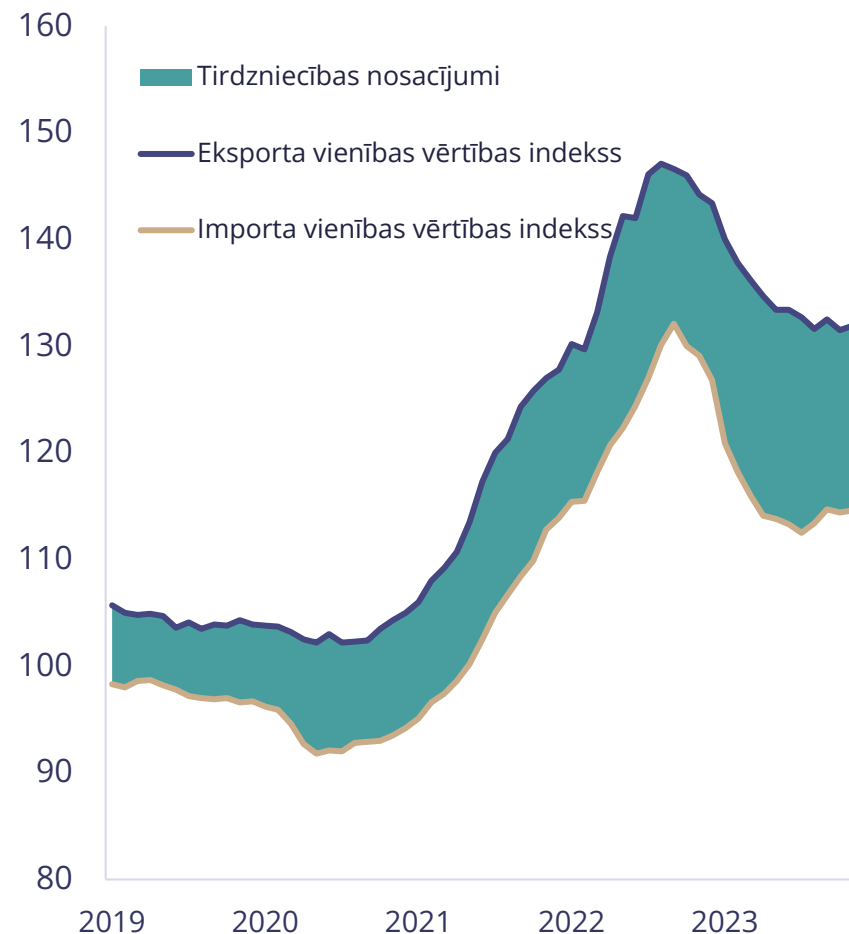
- Konkurētspēju vislabāk atspoguļo tirgus daļas
- Visvieglāk novērojama ir cenu konkurētspēja
- Tomēr būtiski ir arī citi faktori – kvalitāte, pielāgotība patērētāju gaumei u.c.
- Latvijas gadījumā necenu konkurētspēja spējusi kompensēt straujāku izmaksu pieaugumu

Tirdzniecības nosacījumi kļuvuši vēl labvēlīgāki Latvijas eksportam

- Tirdzniecības nosacījumi ir eksporta un importa cenu attiecība
- Tas ir, cik vienību spējam importēt par katru eksportēto preci vai pakalpojumu
- Rādītājs virs 1 norāda uz to, ka valsts spēj eksportēt par augstāku cenu nekā izmaksā imports

**Preču tirdzniecības nosacījumi
(2015=100)**

Avots: Centrālā statistikas pārvalde, Latvijas Bankas aprēķini.

Saites ar Krieviju – joprojām spēcīgas?

Jau kopš 2014. gada Krievijas nozīmīgums Latvijas ārējā tirdzniecībā ir krietni sarucis

Ja agrāk Krievija bija top 3 tirdzniecības partneris, tad tagad eksportā top 6, importā pat vairs ne starp 10 nozīmīgākajiem partneriem

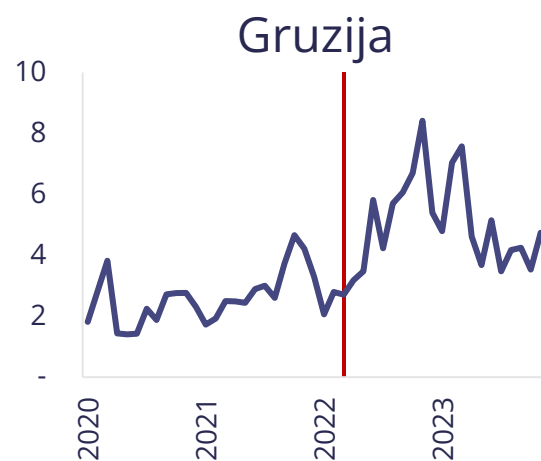
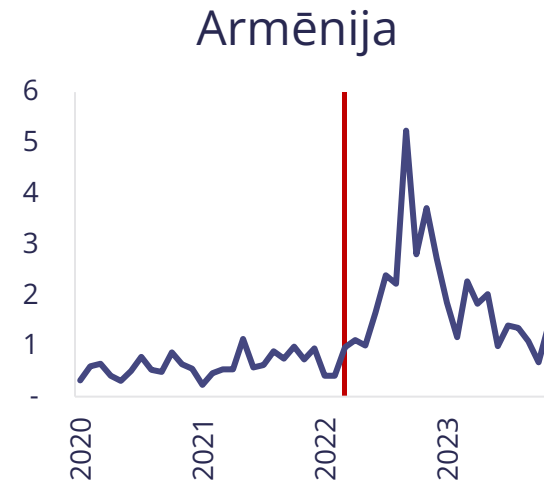
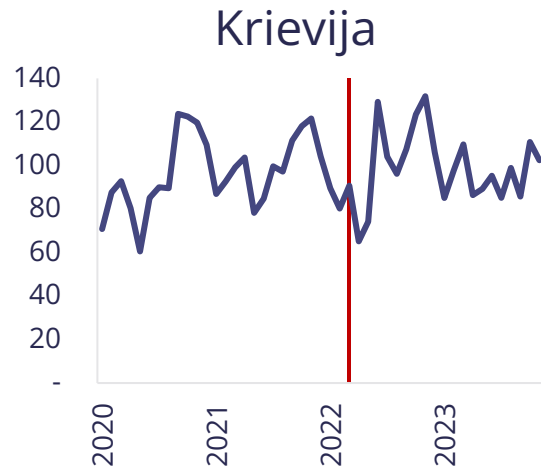

Tomēr vērā ņemamas pārmaiņas notikušas tirdzniecības plūsmās ar citām NVS valstīm

Pēc kara sākuma bija vērojams pieaugums eksportā uz Krievijas kaimiņvalstīm

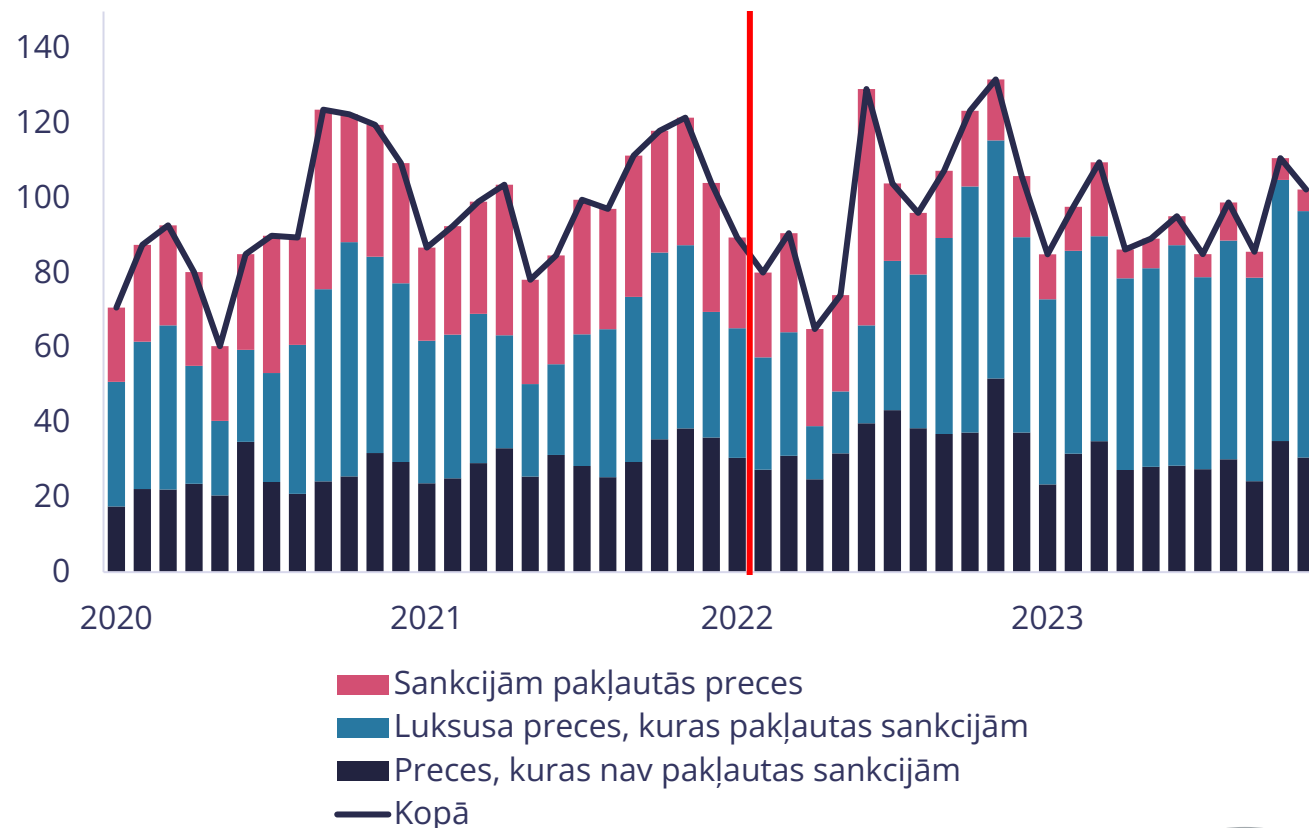
Preču eksports uz Krieviju un tuvākajām valstīm (milj. eiro)

Lielākā daļa šobrīd uz Krieviju eksportēto preču – dažādas luksusa preces

- Galvenais eksporta produkts – alkoholiskie dzērieni, kuri netiek ražoti Latvijā
- Citas luksusa preces – apģērbs, apavi, sporta ekipējums, arī sadzīves tehnika
- Sankciju ietekme ir jūtama – pēc eksporta lieguma stāšanās spēkā aizliegtās preces pa taisno Krievijā nenokļūst

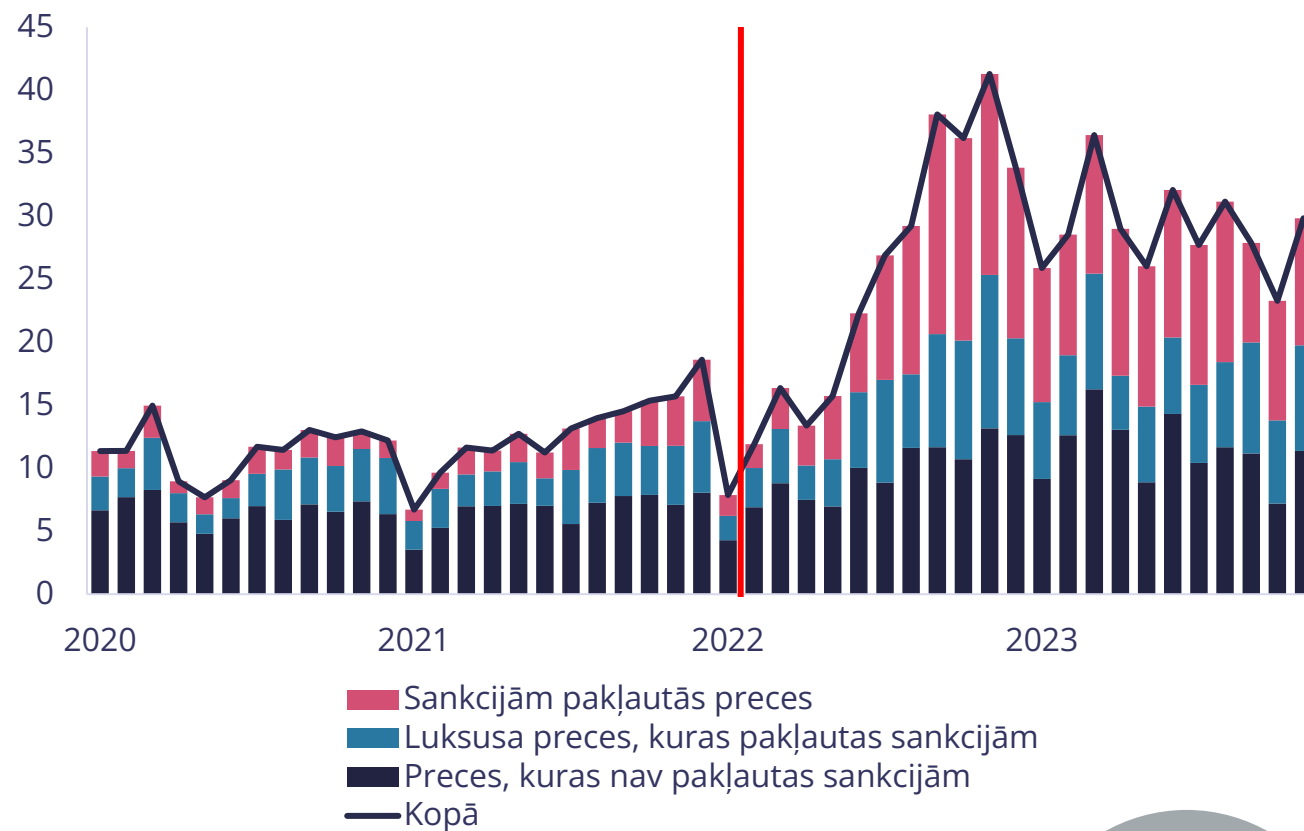
Preču eksports uz Krieviju (milj. eiro)

Tikmēr strauji audzis dažādu sankcijām pakļauto preču eksports uz Krievijai tuvajām valstīm

- Krietni pieaudzis eksports uz dažādām Centrālāzijas un Kaukāza reģiona valstīm
- Īpaši strauji audzis sankcijām pakļauto preču eksports
- Dažas no visvairāk eksportētajām precēm – portatīvie datori, rūteri, auto, elektroniskās shēmas

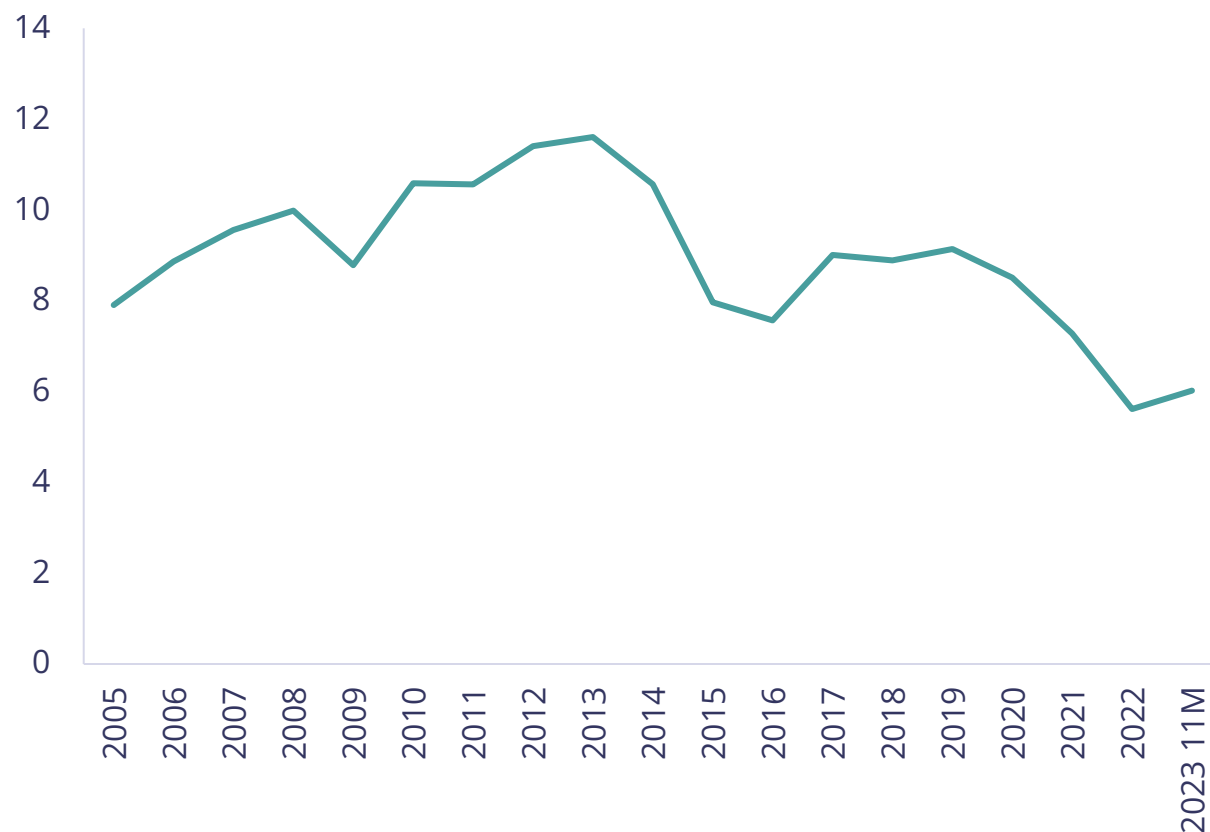
Preču eksports uz Krievijas kaimiņvalstīm (Armēnija, Gruzija, Kazahstāna, Kirgizstāna un Uzbekistāna) (milj. eiro)

Tomēr laika gaitā esam attālinājušies no Krievijas

- Krievijas īpatsvars auga līdz 2013. gadam, sasniedzot 11.6% no kopējā eksporta
- Pēc 2014. gada pakāpeniski saites ar Krieviju kļuva vājākas
- Šobrīd Krievijas īpatsvars ir ap 6% no preču eksporta – gandrīz uz pusi mazāks nekā 2013. gadā, tomēr joprojām salīdzinoši liels

Krievijas īpatsvars preču eksportā (% no kopējā)

Paldies par uzmanību!

